

Тетяна Мяскова,

<https://orcid.org/orcid.org/0000-0001-6682-5046>

кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця,

відділ бібліотечних зібрань та історичних колекцій,

Інститут книгознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)

просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: myaskova@ukr.net

**ІСТОРИК ЗВИЧАЄВОГО ПРАВА І. Ю. ЧЕРКАСЬКИЙ
ТА ЙОГО НАУКОВІ ПРАЦІ В ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОМУ ФОНДІ
«ВІДДІЛИ І–XV» БІБЛІОТЕКИ
КИЇВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА**

Мета статті – здійснити історико-книгознавчий та композиційно-змістовий аналіз прижиттєвих видань праць історика державних установ Гетьманщини та українського звичаєвого права Іринарха Ювеналовича Черкаського, які зберігаються у колекційному фонді «Відділи І–XV» бібліотеки Київського університету св. Володимира у відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. До розгляду було залучено такі роботи вченого як «Громадський (копний) суд на Україні–Руси XVI–XVIII вв.», «Судові реформи Гетьмана К. Г. Розумовського», «Звідомлення І. Ю. Черкаського про командування до Чернігова в серпні року 1926», «Звідомлення І. Ю. Черкаського про відрядження до Харкова р. 1927. Устрій та поступок правний козацьких судів на Гетьманщині (тези)» та інші. **Методологія дослідження** базується на застосуванні загальноісторичних методів – порівняльно-історичного та загальнонаукових методів аналізу і синтезу. **Наукова новизна** полягає в тому, що вперше проведено ґрунтовний історико-книгознавчий аналіз наявних у історико-культурному фонді «"Відділи І–XV" бібліотеки Київського університету св. Володимира» відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського прижиттєвих видань історика права І. Ю. Черкаського. Доведено, що всі наявні у фонді наукові праці І. Ю. Черкаського мають печатки, подвійні шифри та авторські дарчі написи «Всенародній бібліотеці України». Також майже всі праці вченого були опубліковані в друкованому виданні наукового центру з дослідження історії права на території України, що існував у 1919–30 рр. у рамках Соціально-економічного відділу Всеукраїнської академії наук під назвою «Праці комісії для вивчення історії західно-руського та Українського права». **Висновки.** Усі наявні наукові праці історика права І. Ю. Черкаського мають індивідуальний характер,

власне наукове бачення проблем та історії, містять заклики до відродження українських історичних традицій у звичаєвому праві. А оскільки ці заклики лунали в умовах радянської влади, яка створювала власну історичну концепцію, де практично не було місця національній ідентичності, це врешті призвело до наукового та фізичного знищення вченого. Слід відзначити, що всі свої праці вчений подарував бібліотеці Всеукраїнської академії наук з метою поповнення «університетського відділу», про що свідчать виявлені на книгах інскрипти.

Ключові слова: І. Ю. Черкаський, Київський університет св. Володимира, копний суд, шрифтовий екслібрис.

Актуальність теми дослідження. У відділі бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства (далі – ІК) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) зберігається більше сотні колекцій та зібрань дореволюційних установ та організацій, а також приватних осіб. Кожне з цих зібрань є окремим об'єктом книгознавчих досліджень. На жаль, через фактичну заборону української мови в російській імперії у фондах тодішніх бібліотек україномовна книга присутня в обмеженій кількості, що яскраво відображає тогочасну політику царського уряду. Після жовтневого перевороту 1917 р., перемоги більшовизму в тодішній Російській імперії, почалося загравання радянської влади з національними меншинами шляхом проведення українізації як складника політики коренізації. Ця політика передбачала просування й упровадження елементів української мови й культури в різних сферах суспільного життя, що призвело до появи в Україні літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х років ХХ століття, яке за короткий термін видало твори, що вражали світ своєю новизною. Часовий проміжок, в якому були видані ці наукові доробки, отримав назву «доба розстріляного відродження».

Аналіз досліджень та публікацій доводить, що біографія та наукова діяльність І. Ю. Черкаського практично не досліджена. Зокрема, коротка біографія вченого міститься в енциклопедичних виданнях [3], а аналіз наукової спадщини Іринарха Ювеналовича побіжно надав М. М. Бедрій в своїй монографії [1].

Мета статті – здійснити історико-книгознавчий та композиційно-змістовий аналіз прижиттєвих видань праць історика державних установ Гетьманщини І. Ю. Черкаського, що зберігаються в історико-культурному фонді «Відділи І–ХV» бібліотеки університету св. Володимира. Дослідити усі наявні на них провенієнції.

Виклад основного матеріалу. Переважна більшість авторів, які писали

свої літературні та наукові праці у 20–30-х роках ХХ ст. були репресовані сталінським режимом, а їхні творчі та наукові доробки на довгий час опинилися поза межами наукового обігу. Тому настала нагальна потреба повернути імена та наукові праці цих авторів із забуття. Серед представників «доби розстріляного відродження» був і історик права Іринарх Ювеналович Черкаський. Науковий доробок цього автора зараз зберігається у історико-культурному фонді «Відділи І–ХV» бібліотеки університету св. Володимира, який є складовою частиною фонду відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій (далі – ВБЗІК) ІК НБУВ. Ім'я Іринарха Ювеналовича Черкаського було незаслужено забуте науковою громадою. Народився він 9 грудня 1869 р. в селі Теліжинці Таращанського повіту Київської губернії. 1886 р. закінчив Уманське духовне училище, у 1892 р. – Київську духовну семінарію. Але зрозумівши, що духовне життя не його призначення, вирішив обрати світську кар'єру, вступивши на юридичний факультет Київського університету св. Володимира, який закінчив у 1897 р. Далі – судові посади у Києві, Умані, Луцьку, Гродно та інших міста. З 1912 р. – в Петрограді на посаді старшого діловода канцелярії Державного контролю. Під час національно-визвольних змагань 1917–1921 р. повертається в Україну, де присвячує себе науковій діяльності у правничій сфері. З 1917 р. – старший ревізор державного контролю у Києві, з лютого 1919 р. постійний співробітник, з березня 1919 р. по лютий 1921 р. – секретар, а з листопада 1923 р. по лютий 1930 р. – голова Правничо-термінологічної комісії Всеукраїнської академії наук (ВУАН). Паралельно працює позаштатним співробітником Комісії для виучування історії західноруського і українського права ВУАН (з червня 1921 р.), 1921–1922 рр. – штатний науковий співробітник Соціально-економічного відділу ВУАН з окремим дорученням (вивчав кримінальне право Гетьманщини). З 1923 р. по 1926 р. – заступник директора Інституту української наукової мови. З 1930 р. по 1933 р. – штатний асистент Комісії для виучування звичаєвого права. Патріотично спрямована наукова діяльність, сповнені історичної правди праці стали причиною першого арешту вченого в 1934 р. У 1941 р. (липень) вдруге заарештований за звинуваченням у зв'язках з націоналістичними колами та в «пронімецьких настроях». 25 вересня 1941 р. – направлений етапом до Новосибірська, проте туди не дійшов, надійшла тільки його слідча справа. Точна дата смерті невстановлена [3].

Науковою діяльністю Іринарх Ювеналович почав займатися ще в університеті, саме там він був нагороджений золотою медаллю за працю

про сімейне і спадкове право у Литовських статутах. Активно публікувався в дореволюційних виданнях «Часопись правнича» – робота «Спадщина в українському праві звичайному» (1899), «Журнал министерства юстиции»: «Про повторення злочинних діянь» (1910), «Шлюбний обман» (1911), «Суперечки між судовим слідством і прокурорським наглядом» (1911), «Побої» (1914). Але найбільш активно його науковий талант проявився саме в середині 20-х років ХХ ст. Саме ці праці означеного часового періоду Іринарха Ювеналовича на сьогодні зберігаються у фонді «Відділи І–ХV» бібліотеки університету св. Володимира. Перша робота має назву «Поволення над трупом забитого» (Київ, 1925) (**Шифр III. 65.18**). 18 с. Це відбиток з 1 випуску «Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права»¹, який містить інскрипт від автора «Університетському відділу ВБУ від автора 5/VI р. 1930». А також шрифтовий екслібрис у вигляді штемпеля овальної форми з фігурними елементами та текстом у подвійній лінійній рамці фіолетового кольору «БІБЛІОТЕКА УНІВЕРСИТЕТА СВ. ВЛАДИМИРА» та інший **шифр 1930–90** (рік надходження книги до бібліотеки та порядковий номер). Аналізуючи цю наукову працю І. Ю. Черкаського, бачимо, що вона розпочинається поясненням самого автора про те, що це невеликий уривок з більш ширшої праці – «Судочинство На Україні XVI–XVIII вв.». Праця ця, на думку автора, ще чекає на остаточне дороблення. Але вона так і не була доопрацьована. **Мета роботи** – встановлення чи є поволення, – особливий акт сповіщення про вбивство і вбивців, – елементом писаного або звичаєвого права та яке значення воно мало у тодішній правничій сфері.

¹ Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права / Українська академія наук, Соціально-економічний відділ; ред. і авт. передм. акад. Н. П. Василенко. Київ : Друк. Укр. акад. наук, 1925. IX, 181 с. (Збірник Соціально-Економічного Відділу; № 3). Це продовжуване видання було офіційним органом наукового центру з дослідження історії права на території України, що існував у 1919–1930 рр. у рамках Соціально-економічного відділу Всеукраїнської академії наук. Постійним головою Комісії був академік Микола Василенко. Усього було підготовлено 8 томів, але побачило світ лише 7 випусків, тираж 7-го випуску було знищено з ідеологічних міркувань (Усенко І. Б. Комісія ВУАН для виучування історії західноруського і українського права [Архівовано 17 серпня 2016 у Wayback Machine]. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. Київ: Наукова думка, 2007. Т. 4 : Ка-Ком. С. 474. 528 с. : іл. руського та українського права (1925–1930).

Ще одна праця І. Ю. Черкаського «Сліди домініяльного (панського) суду на лівобережній Україні наприкінці XVII – початку XVIII в.» (Київ, 1926) (**Шифр III. 65. 19**), 23 с. Дарчий напис «Університетському відділові БВУ 5/VI р. 1930.». Шрифтовий екслібрис у вигляді штемпеля (детальний опис див. вище). Другий **шифр 1930–91** (рік надходження книги до бібліотеки та порядковий номер). Це відбиток праці І. Ю. Черкаського з вже 2 випуску «Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права». У роботі розглянуто сліди панського суду на території Гетьманщини. Автор на прикладі архівних матеріалів доводить, що, незважаючи на запровадження козацьких судів у другій половині XVII ст., на Лівобережній Україні продовжували діяти домініальні (панські) суди, хоча всі пансько-шляхетські права на Лівобережжі було скасовано після повстання Богдана Хмельницького 1648–1657 рр. Під час написання своєї роботи І. Ю. Черкаським було використано матеріали відділу рукопису (зараз Інститут рукопису НБУВ), зокрема документи з колекції українського історика О. М. Лазаревського.

Третя праця Іринарха Ювеналовича «Звіdomлення І. Ю. Черкаського про командування до Чернігова в серпні року 1926» (Київ, 1927) (**Шифр III. 65. 20**), [11, с. 371–381]. Дарчий напис від автора «Університетському відділу ВБУ від автора 5/VI р. 1930». Теж має шрифтовий екслібрис. Другий шифр 1930-93. Цей звіт про командування було розміщено автором у 3 номері видання «Праці Комісії для виучування історії західно-руського та українського права». Як відомо, у серпні 1926 р. саме ця комісія командувала І. Ю. Черкаського до Чернігова з метою ознайомлення з документами щодо судового устрою та судочинства в Лівобережній Україні, що зберігалися в Чернігівському історичному краєвому архіві. У своєму звіdomленні вчений подав огляд фондів архіву, бідкаючись, що там немає повного опису справ, тому потрібно було витратити багато часу. Найбільше попрацював він зі справами Чернігівського Генерального суду, а зацікавили І. Ю. Черкаського відомості про судові реформи Гетьмана Кирила Розумовського. Загалом, як писав автор, він добре попрацював у Чернігові, проте всі справи переглянути не встиг. Зокрема не дійшов до документів музею старовини В. В. Тарковського.

Ще одна праця І. Ю. Черкаського була написана теж після командування, цього разу до першої столиці Радянської України «Звіdomлення І. Ю. Черкаського про відрядження до Харкова р. 1927. Устрій та поступок правний козацьких судів на Гетьманщині (тези)»

(Київ, 1928) [31, с. 427–457]. **(Шифр Ш. 65. 20)**. Дарчий напис від вченого «Університетському відділу ВБУ від автора 5/VI р. 1930». Містить вже описаний нами екслібрис. Другий шифр книги – 1930-93. Це відбиток з № 6 видання «Праці Комісії для вивчення історії західно-руського та українського права». У Харків І. Ю. Черкаського було відряджено до місцевого Центрального Історичного архіву, де він працював не три дні як в Чернігові з рукописами в тамошньому музеї, а три місяці. У звідомленні І. Ю. Черкаський наводить список матеріалів, якими він користувався, вивчаючи судоустрій та судочинство, склад, участь і роль козацтва та суспільства в судах (наприклад, сотенний суд у козаків). Серед переглянутих документів матеріали, що прибули з Московського архіву кол. Міністерства юстиції і торкаються XVII та першої чверті XVIII ст.

Це одна книга роботи І. Ю. Черкаського з фонду «Відділи I–XV» бібліотеки Київського університету св. Володимира «Судові реформи Гетьмана К. Г. Розумовського» (Київ, 1927) **(Шифр Ш. 65. 21)**, [19, с. 760–778]. Дарчий напис від автора «Університетському відділу ВБУ від автора 5/VI р. 1930». Шрифтовий екслібрис. **Шифр 1930–94**. Це відбиток з «Ювілейного збірника на пошану академіка Дмитра Івановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ятдесятих роковин наукової діяльності» (Київ, 1927). У 1760–1763 рр. гетьман Кирило Розумовський провів судові реформи. Ці реформи були здійснені для вдосконалення системи козацьких судів. Полягали вони в реорганізації судових установ в Україні на зразок системи, передбаченої Статутами Великого князівства Литовського, з метою відділити судову владу від адміністративної, спростити систему апеляційних інстанцій, розділити судочинство на розгляд цивільних справ і розгляд кримінальних справ. Автор аналізує суть та наслідки цих реформ, тому працю можна охарактеризувати цитатою з книги: «Гетьман Розумовський був людиною свого часу й піднятися понад тим часом, очевидно, не зміг» [4, с. [19], 778].

Інша праця Іринарха Ювеналовича «Чи впливав Г. Н. Теплов на Гетьмана Розумовського в його управлінні Україною?» (Київ, 1928) [15, с. 253–267]. (Шифр Ш. 65.22). Дарчий напис від автора «Університетському відділу ВБУ від автора 5/VI р. 1930». На титульній сторінці є вже описаний нами шрифтовий екслібрис. Другий шифр 1930–95. Це відбиток з «Ювілейного збірника на пошану акад. М. С. Грушевського» (Збірник історико-філологічного відділу Всеукраїнської Академії наук № 76) (Київ,

1928). І. Ю. Черкаський вважав, що Г. М. Теплов ² справді був корисний для гетьмана Розумовського, але тільки як керівник його господарськими справами, але ніяк не впливав на Гетьмана Розумовського в його державному управлінні Україною. Що й автор намагався зробити у своєму дослідженні. Слід відзначити, що деякі вищевказані книги І. Ю. Черкаського зберігаються в Відділі як окремі відбитки з наукових праць, тому нумерація сторінок наведена подвійна.

Наукові праці І. Черкаського друкувалися здебільшого у такому виданні як «Праці комісії для вивчення історії західно-руського та Українського права» Київ: Українська Академія Наук. 1925–1929. Зокрема, у випуску № 4–5 за 1928 р. вийшла фундаментальна праця І. Ю. Черкаського «Громадський (копний) суд на Україні-Руси XVI–XVIII вв.» **(Шифр Ш. 65.25)**. Ця робота була суто індивідуальною та самостійною. Автор намагався запровадити до науки новий термін – громадський суд (замість копного). Іринарх Ювеналович подав не тільки хронологічний огляд літератури про копні суди ³ з їх науковою оцінкою, але й описав устрій та судочинство громадського (копного) суду на українських і білоруських землях у XVI–XVIII ст. Також детально охарактеризував судові і слідчі функції громадського (копного) суду та норми звичаєвого права, які діяли на той час. Саме цю роботу Іринарха Ювеналовича охарактеризував сучасний вчений Мар'ян Миронович Бедрій у монографії «Копні суди на українських землях у XIV–XVIII ст.: історико-правове дослідження: монографія» [1]. Мар'ян Бедрій вважає, що окрім публікації документального матеріалу та вдосконалення вже

² Теплов Григорій Миколайович (1711–1779) – російський державний та культурний діяч, ад'юнкт Петербурзької АН. Був вихователем молодого Кирила Розумовського і їздив з ним за кордон у 1740-х. Коли Кирило Розумовський став гетьманом, Теплов був його дорадником і наглядав за його маєтками.

³ Копний суд – назва в XVI–XVII ст. на українських (а також на білоруських та литовських) землях суду територіальної громади (або кількох сусідніх громад, переважно сільських, рідше міських, походить від слова «копа», що означало, зокрема, схід громади). Збирався за потреби в наперед визначеному місці або там, де було вчинено злочин. Судочинство здійснювали авторитетні й обізнані зі звичаєвим правом особи. До компетенції суду належали земельні спори, скарги про завдання шкоди польовим і лісовим угіддям, кримінальні справи тощо / Гурбик А. О. КОПНИЙ СУД. Енциклопедія історії України: Т. 5: Кон – Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2008. 568 с.: іл. URL : http://www.history.org.ua/?termin=Kopnii_Sud.

відомих положень про копні суди, Іринарх Ювенарович зробив ще кілька важливих відкриттів. Зокрема, це ідеї І. Черкаського про існування на українських землях окремого різновиду звичаєвого права «копне право», яке використовували копні суди. Цілком можна погодитися і з твердженням М. Бедрія, що монографія «Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI–XVIII вв.» є унікальною, адже навіть у сучасних умовах не здійснено настільки ґрунтовного дослідження історії копного суду та необхідне для підтвердження наявності національного досвіду демократичних засад організації судової влади [1, с. 13–14]. Вступну статтю з науковою критикою роботи І. Черкаського написав академік М. П. Василенко і розмістив її у передмові до монографії І. Черкаського, де писав: «працю І. Черкаського присвячено вивченню окремих правних інститутів, що, на його думку, входили до складу копного суду. Автор дослідив їх виключно в статичному стані. Їх еволюції, історії він не торкається. Це цілком тепер зрозуміло, бо для цього в його розпорядженні не було матеріалів. З тих же причин, треба гадати, автор не міг поставити свою працю і в зв'язок з економічним і суспільним життям українських і білоруських земель XVI–XVIII віків»; «Були якісь спеціальні умови життя на Україні й Білорусі, які викликали копний суд і за яких він міг існувати. Цих умов не з'ясував І. Ю. Черкаський...» [2, с. VIII]. Проте не можна не погодитися з думкою М. Василенка про те, що «праця нашого автора вносить чимало нового. Вона порушує питання, вона дає новий перегляд його і ставить його в новому вигляді перед дослідниками як українськими, так і білоруськими» [2, с. IX]. Водночас сучасний дослідник М. М. Бедрій відзначає патріотизм і хоробрість І. Черкаського, адже його заклики до відродження українського звичаєвого права пролунали в умовах радянської влади [1, с. 13–14]. Ця книга містить дарчий напис від автора синіми чорнилами «Університетському відділові Всенародної бібліотеки України від автора» 5/VI р. 1930 м. Київ. Також на обкладинці та на титульній сторінці книги присутній вже описаний нами шрифтовий есклібрис, а також чорними чорнилами вказано другий **шифр 1930–96**.

Висновки. Аналізуючи фонд університетської бібліотеки, доходимо висновку, що переважно більшість україномовних видань становили книги, які вийшли під час або в перше десятиріччя після національно-визвольних змагань 1917–1921 р. Політика українізації, що проводили більшовики, призвела до швидкого зростання україномовного книговидавництва. Внаслідок чого, незважаючи на бурхливі роки, фонд університетської

бібліотеки поповнювався україномовною літературою найрізноманітнішого спрямування – художньою, політичною, науковою тощо. Серед цих видань почесне місце належить науковому доробку історика державних установ Гетьманщини, а також українського звичаєвого права Іринарху Ювеналовичу Черкаському. Слід відзначити, що всі свої праці вчений подарував бібліотеці Всеукраїнської академії наук з метою поповнення «університетського відділу», про що свідчать виявлені на книгах інскрипти. На жаль, І. Ю. Черкаського не оминула трагічна доля покоління 20–30-х років минулого століття. Після першого арешту 1934 р. він вже не пише наукових праць, а в подальшому стає, як і більшість української інтелігенції, жертвою сталінських репресій. В його біографії багато білих плям та спірних питань, відповіді на які ще потрібно знайти сучасним дослідникам.

Список бібліографічних посилань

1. Бедрій М. М. Копні суди на українських землях у XIV–XVIII ст.: історико-правове дослідження: монографія / Мар'ян Бедрій. Львів: Галицький друкар, 2014. 264 с.
2. Василенко М. П. Передмова до книги «Черкаський І. Громадський (копний) суд на Україні-Русі XVI–XVIII вв.». Київ, 1928. IX, 714 с. В кн.: *Праці комісії для вивчення історії західноруського та українського права*. Київ, 1928. Вип. 4. С. I–IX.
3. Усенко І. Б. Черкаський І. Ю. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) [та ін.]. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2004. Т. 6 : Т–Я. С. 395.
4. Черкаський І. Ю. Судові реформи гетьмана К. Г. Розумовського. *Ювілейний збірник на пошану акад. Дм. Багалія*. Київ, 1927. С. 760–778.

Referenses

1. Bedrii, M. M. (2014). Kopni sudy na ukrainykykh zemliakh u XIV-XVIII st.: istoriko-pravove doslidzhennia: monohrafiia [Kopny courts on Ukrainian lands in the 14th–18th centuries: historical and legal research]. Lviv, Ukraine: Halyskyi drukar [In Ukrainian].
2. Vasylenko, M. P. (1928). Peredmova do knyhy "Cherkaskyi I. Hromadskiy (kopnyi) sud na Ukraini-Rusi XVI-XVIII vv." [Preface to the book Cherkassy I. Public (communal) court in Ukraine-Rus XVI-XVIII centuries]. In *Pratsi komisii dlia vyuchuvannia istorii zakhidnoruskoho ta vkrainskoho prava* [Proceedings of the commission for studying the history of Western Russian and Ukrainian law]. (4, I-IX). [In Ukrainian].
3. Usenko, I. B. (2004). Cherkaskyi I. Yu. [I. Yu. Cherkasky]. In *Yurydychna*

entsyklopediia [Legal encyclopedia]. Yu. S. Shemshuchenko (Ed.) [et al.]. (Vol. 6 : T-Ya, p. 395). Kyiv, Ukraine: Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana. [In Ukrainian].

4. Cherkaskyi, I. Yu. (1927). Sudovi reformy hetmana K. H. Rozumovskoho [Judicial reforms of Hetman K. G. Razumovsky]. In *Iuvileinyi zbirnyk na poshanu akad. Dm. Bahaliia* [Jubilee collection in honor of Acad. Dm. Baghalia]. (pp. 760-778). Kyiv, Ukraine. (In Ukrainian).

Tatiana Miaskova,

<https://orcid.org/0000-0001-6682-5046>

Candidate in Historical Sciences, Senior Research Associate,

Department of Library Historical Collections,

Institute of Book Studies,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

Holosiivskyi Avenu, 3, Kyiv, 03039, Ukraine

e-mail: myaskova@ukr.net

I. Y. CHERKASKY AND HIS BOOKS IN HISTORICAL AND CULTURAL FUND "DEPARTMENTS I-XV" OF LIBRARY OF KYIV UNIVERSITY OF ST. VOLODYMYR

The purpose of the article is to carry out a historical-bibliographic and compositional-content analysis of the lifetime editions of the works of the historian of state institutions of the Hetmanship and Ukrainian customary law Irynarkh Yuvenalovich Cherkaskyi. These editions are currently kept in the collection fund "Departments I–XV" of the library of the Kyiv University of St. Volodymyr in the Department of Library Historical Collections of Institute of Book Studies, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Such works of the scientist as "Civil (group) court in Ukraine-Rus of the 16th-18th centuries" were included in the consideration, "Judicial Reforms of Hetman K. G. Razumovsky", "Report of I. Yu. Cherkaskyi on a business trip to Chernihiv in August 1926", "Notice of I. Yu. Cherkaskyi on a business trip to Kharkiv in 1927. Organization and Legal Concession of Cossack Courts in the Hetman Region (theses)" and others. **The methodology of the work** is based on the application of general historical methods, namely, comparative-historical and general-scientific methods of analysis and synthesis. **The scientific novelty is that**, for the first time, a thorough historical and bibliographic analysis of the lifetime publications of the historian of law I. Yu. Cherkaskyi, which are stored in the historical and cultural fund "Departments I-XV" of the library of the Kyiv University of St. Volodymyr" of the Department of Library Historical Collections of Institute of Book Studies, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, have been performed. It has been proven that all the scientific works of I. Yu. Cherkaskyi available in the fund have seals, double ciphers, and author's gift inscriptions to the All-People's Library of Ukraine, and almost all the works of the scientist were published in the printed edition of the scientific center for the study of

Т. Мяскова.

the history of law in the territory of Ukraine, which existed in 1919-30 years within the framework of the Socioeconomic Department of the All-Ukrainian Academy of Sciences under the title "Proceedings of the commission for the study of the history of western-Rus and Ukrainian law". **Conclusions.** All available scientific works of the legal historian I. Yu. Cherkaskyi have an individual character, a scientific vision of problems and history, and contain calls for the revival of Ukrainian historical traditions in customary law. And since these calls were made in the conditions of the Soviet power, which was creating its own historical concept, where there was practically no place for national identity, it eventually led to a scientific and physical destruction of the scientist. It should be noted that the scientist donated all his works to the library of the All-Ukrainian Academy of Sciences to replenish the "university department", as the inscriptions found on the books are evidence.

Keywords: I. Yu. Cherkaskyi, Kyiv University of St. Volodymyr, civil court, typeface ex-libris.

Стаття надійшла до редакції 25.10.2023 р.